

BERGSLUFT

www.elinwagner.se

MEDLEMSBLAD FÖR ELIN WÄGNER-SÄLLSKAPET

Ann-Margreth har ordet...

Efter en vinter, som åtminstone i Växjötrakten mest bestått av femtio nyanser av grått, har vi nu äntligen fått vår och vi har några spännande dagar att se fram emot.

Elin Wägner-dagen firar vi tillsammans med skådespelerskan *Mary Lou Ward*. Kom lite tidigare och var med på årsmötet samma dag kl 13. Efter förhandlingarna avslöjas vem som får *Årets väckarklocka* 2017.

Priset delar vi ut på vår seminariehelg **23-24 september** på S:t Sigfrids folkhögskola. Preliminär titel är "*Elin och pacifismen - Är en annan värld möjlig?*" Vi får bl. a. höra om Elins engagemang i kväkarna och hennes intresse för Gandhi. Ett föredrag handlar om Bang (Barbro Alving) som också var pacifist och god vän till Elin.

Inbjudan till seminariet och programmet i sin helhet kommer med utskicket av *Bergsluft* i augusti. Kryssa för 23-24 september i almanackan redan nu!

Med detta utskick följer vårt inbetalningskort av **årsavgiften 150 kr.**

Sällskapets valberedning vill gärna ha tips på intresserade medlemmar som kan tänka sig att delta i arbetet med att föra ut Elins tankar och idéer.

Vi efterlyser även fler mejladresser - om du ännu inte skickat in den så gör det till bjorn.theorin@telia.com

Senaste nytt från sällskapet och stiftelsen får du på våra hem- och Facebook-sidor. Prenumerera på hemsidan så får du ett mail varje gång vi lägger till något nytt!

Ann-Margreth Willebrand, ordförande

"Kvinnorna har något nytt, självständigt och för det helas välfärd väsentligt att föra in i samhällslivet"/EW

Elin Wägner-dagen

Bergs bygdegård

13 maj kl 14.00

Teaterminnen med Mary Lou Ward

Vi firar dagen som vanligt i anslutning till Elin Wagners födelsedag. **Mary Lou Ward**, en skådespelare och pjäsförfattare som många av oss mött när hon framträtt på scen, berättar minnen från sin skådespelarkarriär. Efteråt kaffe och ostkaka, bakad efter gammalt Berg-recept!

Kallelse till årsmöte

13 maj (samma dag) kl 13.00 kallar Elin Wägner-sällskapet till årsmöte i Bergs bygdegård. Vi hoppas att många medlemmar möter upp och ger oss tips om hur vi kan förbättra vår verksamhet!

Sommaren på Lilla Björka

Växjö kommuns val av skulptur som hyllning till Elin Wägner har diskuterats och ifrågasatts men samtidigt lett till många positiva aktiviteter. Bland annat har vi sökt och fått bidrag från Svenska Akademien för att ta fram en utställning som visar Elin Wagners storhet både som författare,

journalist och civilisationskritiker. Utställningen visas första gången på Elin Wägner-dagen.

Stiftelsen kommer att ha en egen invigning av Siri Derkerts magnifika järnrelief till minne av Väckarklockan Elin Wägner. Ursprungligen var den tänkt för Elin Wägners grav men deponerades på Lilla Björka 1998 i anslutning till den första sommarutställningen. Den lyfts nu fram och blir synlig på annat sätt i trädgården.

Invigning sker 13 maj kl. 17 i samband med Elin Wägnerdagen. Bo Frank, kommunfullmäktiges ordförande inviger.

Sommarens utställning på Lilla Björka går i återbrukets tecken och produceras av Korona, som består av två fantasifulla textilkonstnärer Agneta Oledal och Gitt Grännsjö. Vi citerar konstnärerna:

”Korona visar: Tid – broderi”

Korona vill lyfta fram den ständigt verksamma kvinnan, hennes uthållighet och glädje vid skapande, genom att göra nytt av det gamla och bortrationaliserade. Man kan tala om tid som ligger förborgad i hantverket, om borttappat värde som återupprättas.”

Utställningen öppnar i samband med Bergveckan 1 juli och kan besökas till mitten av augusti.

Sommarens föreläsningar lyfter fram Elin Wägners hjärtefrågor. 12 juli talar Gudrun Schyman om *jämställdhet*. Pierre Schori kommer 2 augusti för att tala om *fred* och Birger Schlaug 9 augusti om *miljö*. Alla välkomna!

Hans Rosling till minne

I början av februari i år fick vi bud om att Hans Rosling hade avlidit efter en tids sjukdom. Då vi tilldelade Hans och stiftelsen Gapminder Årets Väckarklocka 2011 var vi tidigt ute; han var mer känd utomlands än i Sverige. Många sa med förvåning – vem är det? Hans Rosling var bl.a. professor i Internationell hälsa vid Karolinska institutet. I sin läkar- och forskargärning arbetade han flera gånger i Afrika. Han var också en av grundarna till den svenska sektionen av *Läkare utan gränser*. År 2009 utsågs han av en amerikansk tidskrift till en av världens 100 främsta tänkare.

Numera, efter att han har varit med i många tv-program, t.ex. Skavlan, är han desto mer känd som professorn som på ett lekfullt pedagogiskt sätt presenterar statistik så att man själv blir tvungen att omvärdera världen och skrota sina gamla fördomar. På 1990-talet började han undervisa studenter i global hälsa och förbryllades av deras kunskapsluckor och fördomar om utvecklingsländerna.

Det var hans son Ola Rosling och sonhustrun Anna Rosling Rönnlund som omsatte hans kunskaper och pedagogik till dataprogram som utvecklades till stiftelsen *Gapminder*. Förutom att fortsätta det folkbildande arbetet med Gapminder planerar de att upprätta en fortbildningsfond i Hans Roslings namn. Familjen har också startat en Unicef-insamling till hans minne.

Till seminariet och prisutdelningen 2011 kom Hans Rosling tillsammans med sin hustru Agneta, som har varit ovärderlig för Hans; de båda har följts åt sedan skoltiden.

Minnet av Hans står klart för mig, då jag kan se honom på vårt seminarium vid prisutdelningen. Han höll ett fantastiskt föredrag där han även lyckades väva in Elin Wägner genom att berätta om när hans farmor fick en tvättmaskin och sa att ”nu när maskinen arbetar för mig så kan vi gå till biblioteket och låna böcker och så kan jag läsa för dig”.

Att förbättra livet för kvinnor är att förbättra världen. Det betonade han ofta. /AMW

Norrtullsligan för ungdomar

”Backa alla brudar” står det på pennan som vi fick efter premiären på Norrtullsligan. Jag tror det blir något av ett mantra för de två flickorna, 14 och 16 år, som var med mig på Stadsteaterns uppsättning i Skärholmen. Vi hade en jätterolig kväll – och det hade tydligen recensenterna också. ”En Jösses, flickor för 2010 talet” skrev SvD och DN menade att ”lyckad flört gör Wägner modern”.

En underbart anakronistisk föreställning, tyckte jag, där man tog ut svängarna både när det gällde skådespelarna och musiken. Ändå var Elin Wägner klart närvarande med sin klara blick och humor. Publikens satt på gradängar som vreds runt mellan scenerna, vilket kanske bidrog till att föreställningen inte kändes så lång med sina tre timmar. /mes

Norwegian och Elin

Efter nyår kontaktades vi av Tommy Lindblad på flygbolaget Norwegian som berättade att de har ett antal skandinaviska ”hjältar” på stjärtenorna på sina flygplan. De är personer som utmanat normer och inspirerat andra. I takt med att de får nya flygplan behövs fler personer att pryda fenorna. Han menade att Elin Wägner skulle vara en utmärkt representant bland dessa hjältar.

Styrelsen har tackat ja till detta och försöker nu hitta en bild som är representativ för Elin. En ledamot reserverade sig dock och tyckte inte att flygresor passade in i Elins miljötankande. /AMW

Släkt med Elin

Vi fick ett brev från Gunnel Cassel som nämnde att hon var släkt med Elin Wägner. Gunnel berättar:

Du frågar om släktskap. Elin var min farmors kusin, skånesläkten. Sven Wägner, han som tog sig namnet Wägner efter hemsöcknen Wä, hade en syster som hette Ingar, som var Elins faster och min farmors mor. Ingar gifte sig med skraddaren Jöns Olsson i Norra Åsum, grannsocknen till Wä, och fick döttrarna Bengta och Anna, kusiner till Elin, tre-fyra år äldre än hon. Elin hade en faster Hanna också, men hon hade inga barn vad jag vet. Skånesläkten var nog inte större än så här. Smålandssläkten på mammans sida var desto större. De båda släkterna möttes aldrig.

Anna och Johannes Persson

Elin och Ester besökte faster Ingar och sina kusiner i det enkla skraddarhemmet i Åsum en gång på 1890-talet. Elin talar om den varma och innerliga atmosfären i det hemmet och om den milda faster Ingar, som förstod och tröstade henne när hon var orolig. (Ett citat ur *Genomskådad* finns i Isaksson-Linders biografi.) I skraddarhemmet var man ”läsare”, gripna av den rosenianska väckelsen. Ingar var en högt älskad maka, mor och faster. Hon var en skicklig väverska, vars alster än idag kanske finns i släktens linneskåp.

Rektor Sven Wägner höll kontakt med sina fattiga släktingar. Han var omtyckt och respekterad. Farmor kallade honom morbror Wägner (uttalat med mjukt ng-ljud). Det var ju långt före min tid som han levde, men jag tänker alltid ”morbror Wägner” när jag använder några gamla vackra tallrikar, som är resterna av den stora servis mina farföräldrar fick av honom när de gifte sig 1906.

Bengta blev lärarinna och gifte sig aldrig, men Anna, min farmor, gifte sig alltså 1906 med Johannes Persson och fick fem söner och så småningom fjorton barnbarn. Det äldsta av dem är jag. Anna och Bengta hade viss kontakt med Elin livet igenom. De fick hennes böcker med en personlig hälsning. De verkliga mötena var få, men jag vet att farmor en gång fick en inbjudan till Lilla Björka (som hon kallade Lillabjörka med tonvikten på första stavelsen).

Att jag hört så mycket talas om Elin och släkten Wägner beror på att min pappa, Olof Persson, i sin ungdom, när han flyttade till Stockholm för att utbilda sig till litograf, fick bo hos Ester (Elins syster) och Gregor Paulsson i Djursholm en kort tid. Det var omkring 1930, och Gregor höll på med Stockholmsutställningen. Hos dem lärde pappa känna sina släktingar, t.ex. Vanni och Ria, som var syslingar. Pappa blev en förbindelselänk mellan familjen Paulsson och mina farföräldrar. Jag vet att de alla tre var och hälsade på hos Ester och Gregor i Uppsala på gamla dar, när de bodde i Geijersgården intill Carolina Rediviva.

Jag har inget minne av att jag skulle ha träffat Elin personligen. Jag var bara 15 år när hon dog. Så tyvärr, det är bara andras minnen jag har, men de är starka. Jag är med i Elin Wägner-sällskapet, har varit med på ett årsmöte en gång när vi var i Börshuset. Och jag har besökt Lilla Björka för några år sen med en amerikansk sonhustru och ett par barnbarn, som jag tyckte behövde en dos svensk kulturhistoria.

Jag har t.o.m. varit med och bidragit till att göra Elins namn känt för åtminstone någon person i Norra Åsum i Skåne län. Det var för något år sen som det damp ner ett brev från kyrkogårdsförvaltningen i Åsum hos min bror i Djursholm. De hotade att ta bort stenen på den grav där Ingar och Jöns Olsson och Bengta Jönsdotter ligger. Jag och mina bröder skrev svar och berättade utförligt om vilka minnesvärda personer som låg i denna grav, berättade om brännvinskommissionären Sven Trulsson i Vä och om traktens store son som tog sig namnet Wägner och blev rektor i Lund och far till den berömda författaren och akademiledamoten Elin Wägner. Kyrkogårdsförvaltningen köpte historien och lovade överta skötseln som en kulturgrav.

Några foton har jag tyvärr inte. Barbro Alving besökte farmor och farfar i Norra Åsum på 1950-talet och fick allt som hade med Elin att göra. Jag har själv undrat ibland vad hon fick med sig. Mina farföräldrar fick god kontakt med Barbro Alving och besökte henne en gång i hemmet på Gärdet. Sina foton brydde de sig nog inte om. Var de finns nu vet jag inte. Foton på farmor Anna har jag ju. Någonstans. Hon har samma grop i hakan som Elin.

Gunnel Cassel

"Man blir knappt ett propagandaoffer utan en viss medgörlighet och tankelättja." / EW

Karin om miljön

Molnfödelse-kapitlet i *Väckarklocka* om hög levnadsstandard avslutas med tankar om "funktionalistisk fattigdom, den enda levnadsform som går att förena med fred". Fred är också en förutsättning för att **alla** ska få vara tillsammans med dem man tycker om, enligt kvinnorna i *Väckarklocka*. Men konstaterar avslutningsvis att allt tal om levnadsstandard är meningslöst när så många människor lider på grund av krig. Detta är ju minst lika aktuellt idag! /Karin Sahlström

Pissed Elin invigd i Växjö

EW-sällskapet och stiftelsen valde att inte närvara vid evenemanget den 25 mars vid Växjösjön. Marianna Agetorp var inbjuden att avsluta talstafetten och sade så här (kortat):

"Hur skall man kunna skildra en så stor och värdefull människa som Elin Wägner? När vi nu haft så många åsikter om denna skulptur och dess namn, är det en intressant fråga.

Jag älskar konst när den får oss på fall, sätter krokben för oss. När den blottlägger våra innersta känslor, fördomar – när den får oss att gråta, skratta eller äcklas.

Vad är det vi är så rädda för?

Konst är inte farligt, vill bara öppna oss, vill bara knäcka oss, så vi aldrig mera blir som förut. Konsten vill öppna oss så att ljuset kan komma in i en av våra största rädslor – nämligen vår tro på att inte duga, ha en plats och vara bra nog. Vi är alla bra nog!

Låt denna skulptur öppna oss. Låt den knäcka oss, få oss på fall – så ljuset kan flöda in i alla våra rädslor.

Tystnaden är en oerhörd kraft! Låt oss stilla oss i en tyst minut för konsten, för vår älskade Elin Wägner och för världen."

Välkommen med bidrag till nästa Bergsluft före den 1 augusti 2017.

Elin Wägner-sällskapet, www.elinwagner.se

Årsavgift: 150 kr / Bg 645-0126

Bergslufts red:

Marianne Enge Swartz (mes)

Tel: 073 557 0118, menge.swartz@gmail.com

Ann-Margreth Willebrand (AMW)

Tel: 072 727 7440, amwillebrand@hotmail.com